

ژئوپارک‌ها

رهیافتی نوین در آمایش سرزمین

نویسندگان

نازنین برزی کالار، رضا جدیدی، علیرضا امری کاظمی

با همکاری دبیران ملی یونسکو ایران

وزارت صنعت،
معدن و تجارت
سازمان زمین‌شناسی و
اکتشافات معدنی کشور

ژئوپارک‌ها، رهیافتی نوین در آمایش سرزمین

نویسندگان: نازنین بدری کَللو، رضا جدیدی، علیرضا امری کاظمی

با همکاری کمیسیون ملی یونسکو ایران

سرشناسه: بدری کَللو، نازنین، ۱۳۵۸ -

سوان: نام پدیدآور: ژئوپارک‌ها: رهیافتی نوین در آمایش سرزمین / نویسندگان نازنین بدری، رضا جدیدی، علیرضا امری کاظمی؛ [برای] سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی.

مشخصات نشر: تهران: جوان امروز، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۱۴۹ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۲۵۸-۴۹-۴

وضعیت فهرست نویسی: قیفا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۴۲ - ۱۴۵.

موضوع: پارک‌های زمین‌شناختی

موضوع: Geoparks

موضوع: منابع طبیعی - حفاظت

موضوع: Conservation of natural resources

شناسه افزوده: جدیدی، رضا، ۱۳۵۹ -

شناسه افزوده: امری کاظمی، علیرضا، ۱۳۴۸ -

شناسه افزوده: سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور

شناسه افزوده: Geological Survey of Iran

رده بندی کنگره: QE۶۵ / اب ۹۴۹

رده بندی دیویی: ۵۵۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۱۲۹۷۰

آدرس: خیابان مطهری، خیابان ترکمنستان، کوچه سپیدار، پلاک ۱۳ واحد

تلفن: ۰۹۳۷۷۹۰۷۷۷۹ - ۸۸۴۷۲۶۶۹

صفحه آرای: علیرضا جزندری

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۶

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۲۵۸-۴۹-۴

ناشر: نشر جوان امروز

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰ هزار تومان

فهرست

۵..... سخن آغازین

فصل اول: تحلیل ابعاد مفهومی و کارکردی آمایش سرزمین

۸.....	پیدایش آمایش سرزمین
۱۱.....	چیستی آمایش سرزمین
۱۶.....	ابعاد آمایش سرزمین
۱۷.....	اهمیت و ضرورت آمایش سرزمین
۱۹.....	اهداف آمایش سرزمین
۲۰.....	ضوابط آمایش سرزمین

فصل دوم: گردشگری قابلیت مورد بررسی در آمایش سرزمین

۳۰.....	گردشگری، قابلیت، فضای مورد بررسی در آمایش سرزمین
۳۲.....	ابعاد مفهومی گردشگری
۳۴.....	گونه‌های گردشگری
۳۶.....	گردشگری طبیعت‌محور (Nature based tourism)
۳۷.....	ژئوتوریسم، گونه‌ای از گردشگری طبیعت‌محور
۳۸.....	تاریخچه و تعاریف ژئوتوریسم
۴۸.....	جایگاه ایران از دیدگاه تنوع زمین‌شناختی (یودایورسی)

فصل سوم: ابعاد مفهومی و کارکردی ژئوپارک‌ها

۵۰.....	مفهوم ژئوپارک
۵۲.....	مدیریت ژئوپارک‌ها
۵۳.....	اهداف ژئوپارک‌ها
۵۵.....	تاریخچه شکل‌گیری ژئوپارک در دنیا
۵۷.....	تاریخچه مطالعات ژئوتوریسم و ژئوپارک در ایران
۵۹.....	ثبت ژئوپارک در شبکه جهانی ژئوپارک‌های یونسکو
۶۲.....	مزایای ژئوپارک‌ها

فصل چهارم: ژئوپارک‌ها رهیافتی نوین در آمایش سرزمین

۶۶.....	تبیین نقش ژئوپارک در ملاحظات گردشگری آمایش سرزمین
۷۳.....	هم‌ارزی ابعاد آمایش سرزمین و مؤلفه‌های اصلی ژئوپارک
۷۴.....	برنامه‌های ژئوپارک‌های جهانی یونسکو منطبق با اصول آمایش سرزمین

- ۷۴ مدیریت پایدار و حفاظت از میراث سرزمین مادر
- ۷۹ مشارکت جوامع محلی به عنوان ذینفعان اصلی
- ۸۰ تضمین کیفیت آموزشی فراگیر و عادلانه، ایجاد فرصت یادگیری برای همه
- ۸۲ ترویج مسئولیت‌پذیری کودکان و نوجوانان به آینده زمین
- ۸۴ توسعه پایدار جوامع محلی
- ۸۷ توانمندسازی زنان و حمایت، توسعه و پرورش صنایع دستی محلی
- ۹۰ توسعه اقتصادی فراگیر و پایدار جامعه میزبان
- ۹۳ توسعه گردشگری پایدار و مسئولانه
- ۹۵ ایجاد کارآفرینی در زمینه تولید ژئوپروداکت‌ها (Geo Product)

محصول پنجم: ژئوپارک‌های جهانی یونسکو و توسعه جوامع محلی

- ۱۰۰ الگوهای تجاری برای ژئوپارک‌های شبکه جهانی یونسکو
- ۱۰۱ ژئوپارک جهانی هواآن‌گ شان (Huangshan)
- ۱۰۳ ژئوپارک جهانی شیلیان (Sailir)
- ۱۰۷ ژئوپارک جهانی یونتایان (Yuntai-shan)
- ۱۱۰ ژئوپارک جهانی باتور (Batur)
- ۱۱۲ ژئوپارک جهانی لنگکاوای (Lankawi)
- ۱۱۴ ژئوپارک جهانی آزور (Azores)
- ۱۱۶ ژئوپارک جهانی فارست فاور (Forest Fawr)
- ۱۱۸ ژئوپارک جهانی فانیوشان (Funiushan)
- ۱۲۰ ژئوپارک جهانی سوبرابه-پیرینوس (Sobrarbe-Pirineos)
- ۱۲۳ ژئوپارک جهانی قشم (Qeshm)
- ۱۲۷ ژئوپارک جهانی آروکا (Arouca)

فصل ششم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها

- ۱۳۶ نتیجه‌گیری
- ۱۳۸ پیشنهادها
- ۱۳۹ محدودیت‌های موجود در کشور در این زمینه
- ۱۴۰ سخن آخر

کتابنگاری

- ۱۴۲ منابع فارسی
- ۱۴۵ منابع انگلیسی

سخن آغازین:

کشور ایران یکی از غنی‌ترین و زیباترین کشورهای جهان از دیدگاه جاذبه‌های طبیعی است. هر گوشه‌ای از این کشور طبیعتی متفاوت نسبت به سایر نقاط دارد. گوناگونی پدیده‌های زمین‌شناختی نیز در ایران کم‌نظیر و در برخی از موارد بی‌همتاست. قرارگیری مجموعه‌ای از جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی چشمگیر در کنار جاذبه‌های طبیعی و زمین‌شناختی، پتانسیل مناسبی در راستای معرفی و ثبت ملی و بین‌المللی ژئوپارک‌ها را به وجود آورده‌است. اصل اساسی در معرفی ژئوپارک در یک منطقه، حفاظت از داشته‌ها و میراث طبیعی، فرهنگی، تاریخی سرزمین و توسعه پایدار اقتصادی در جامعه‌ی محل است.

رصد نمودن مطالعات صورت گرفته در حوزه فعالیت‌های ژئوتوریسم و مقوله ژئوپارک در ایران مسیری را برای دولت برداشته و تصمیم‌سازان روشن می‌سازد که بر پایه‌ی آن و با توجه به منابع و پدیده‌های منحصربه‌فرد طبیعی در کشور، معرفی و بهره‌برداری از سایت‌های گردشگری زمین‌شناختی (ژئوسایت) و یا ایجاد یک ژئوپارک (به شرط داشتن مؤلفه‌ها و ملزومات) ترجیحاً در مناطق که در توسعه یافته، روستاها، شهرهای کم‌برخوردار صنعتی و معدنی و همچنین نقاطی از کشور که از جاذبه‌های نفتی کمتر بهره می‌برند، را دارای توجیه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌کند.

این توجیه برای ایجاد ژئوپارک نشأت گرفته از اصول اماکن طبیعی است. زمین خواهد بود که رابطه‌ای معکوس با توسعه و قدرت هر منطقه دارد. به این معنا که هر چه در منطقه‌ای دارای توسعه و توازن اقتصادی و مولد کمتر باشد، اجرای این مطالعات و ایجاد ژئوپارک در آن دارای توجیه بیشتری است. افزون بر آن در شرایط کنونی کشور به لحاظ محدودیت‌های جدی در خصوص منابع آبی و پدیدارشدن مشکلات زیست‌محیطی، ایجاد صنایع، معادن و توسعه کشاورزی در مناطق خشک و دارای اقلیم نامناسب غیرقابل توجیه به نظر می‌رسد و گردشگری می‌تواند به عنوان راهکاری مناسب برای آن مطرح شود.

ژئوپارک‌ها به عنوان بسته‌های مناسب گردشگری که دربردارنده‌ی گردشگری طبیعی، فرهنگی و تاریخی هستند و همچنین درون آن‌ها سرشار از فعالیت‌ها و تکاپوهای اقتصادی،

فرهنگی و اجتماعی جامعه‌ی محلی است به‌عنوان گزینه‌هایی بی‌مانند در حوزه‌ی گردشگری به شمار می‌روند.

کتاب حاضر با هدف بررسی نقش ژئوپارک‌ها در مقوله‌ی آمایش سرزمین نگارش شده که در آن ابعاد مختلف ژئوپارک، آمایش سرزمین و ارتباط آن‌ها با یکدیگر به‌صورت کامل تحلیل شده است. این اندیشه و مطالعه تحلیلی برای نخستین بار در کشور و طی این نوشتار ارائه‌شده و امید است تا با آگاهی و اندیشه مسئولان و مدیران کشور به‌عنوان راهکاری برای ایجاد عدالت فضایی، اقتصادی و اجتماعی همه‌جانبه سرزمین ایران به کار آید.

آنچه مسلم است در حال حاضر مقوله‌ی گردشگری در بسیاری از استان‌ها و مناطق کشور به‌عنوان زیربنای پراهمیت به شمار می‌رود که ایجاد ژئوپارک‌ها (به‌شرط وجود داشته‌ها و مختصات مورد نیاز و اساسی) در مقیاس ملی و سپس جهانی می‌تواند سرچشمه‌ی تحولی اساسی در رونق بخشی به اقتصاد محلی، اشتغال‌زایی سبز، حفظ محیط‌زیست و ورود گردشگران هدفمند و آگاه به این مناطق باشد.

لازم به توضیح است پشتوانه تدوین این اثر، تجربه‌ی علمی و عملی سال‌های متمادی نگارندگان در خصوص مطالعات مرتبط به بحث ژئوپارک و ژئوتوریسم در ایران، حضور در مجامع ملی و بین‌المللی مرتبط با موضوع و هم‌فکری و تصمیم‌سازی و هدایت آن در سطح ملی و منطقه‌ای بوده‌است.

بی‌تردید نگارش و تهیه اثری با مختصات علمی و دربرگیرنده مسائل و نگاه مدیریتی این چنین، آن‌هم برای نخستین بار در کشور، خالی از ابهام و اشکال نیست و نگارندگان آن همواره پذیرای نقد و بررسی کارساز متخصصین و کارآمدان کشور در این حوزه خواهند بود.

نویسندگان

پاییز ۱۳۹۶